

միջանցքից տանել-բերելով, մաքրում են: Գետնի վրայ թափուած մազերը ասում են քրթանք, իսկ ձախ ձեռքի երկու մատներին փաթաթած թելը քաթուկ»⁽²⁹⁾:

Այսքան է իմ ծանոթութիւնս բուրդ եւ այլն ներկելու մասին Հայաստանի տարբեր մասերուն մէջ: Քիչ է ատիկա, սակայն առայժմ ատկէ աւելի բան ծանօթ չէ:

ՆԵՐԿԵՐ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՊԵՐ

Ներկանիւթերը մեծ մասամբ տեղական, հայկական էին: Հայ «գիւղական ընտանիքը ստանում է ներկերը զանազան բոյսերից, ծաղիկներից, արմատներից եւ այլն»⁽³⁰⁾: Հայաստանի զանազան մասերուն մէջ կ'երեւի տեղական մասնաւոր նիւթերու պատճառաւ որոշ գոյներ աւելի յաջող եւ աւելի ժողովրդական էին: «Ի Բալուխը բոլոր գիւղերով տիրող գոյնն է կապոյտ, ի Քարբերդ սեւը, ի Վասպուրական կարմիր եւ ի Տուրուբերան խառն»⁽³¹⁾: Անգլիացի մը 1847ին կը գրէ. «Քիւրտիսդանի (իմա Հայաստան. Յ. Ք.) ներկերը, եւ մասնաւորապէս անոնք որ Պիթլիսի, Սղերգի եւ ձէգիրէի շրջականերէն են, նշանաւոր են իրենց պայծառութեան համար: Անոնք շինուած են լեռներէն հաւաքուած արմատներէ, լեղակէ, դեղին թթաղ-գիներէ եւ ուրիշ երկիր ներածուած նիւթերէ: Սովորաբար թէ՛ այրերէ եւ թէ՛ կիներէ պորձածուած գոյները սիրուն մեղմ կարմիր եւ պայծառ դեղին մըն է, խառնուած սեւով, այս գոյներուն նկատուած ճաշակն է, մինչ բոլոր միւս գոյները թալկացող ըլլալուն, ասիկա մասնաւոր նկարագիր մը կու տայ Պայագիւտէն մինչեւ Սիւլէյմանիէ տարածուած Քրդական ցեղին»⁽³²⁾: 1838ին՝ Ամբրիկացի պատուելի Հորադրոյ Սաութիէյդ՝ Պիթլիսի մէջ ընդարձակ ներկարաններ կը տեսնէ⁽³³⁾: Իսկ 1865ին՝ Անգլիացի ծան Ուշըր կը վկայէ որ Պիթլիսի շուկային մէջ ծախուած ներկերը «չըջանին մէջ շինուած ներկեր էին, համբաւաւոր իրենց պայծառութեան եւ վառ գոյներուն համար»⁽³⁴⁾:

Դժբախտաբար հարկ եղած մանրամասնութիւնները չունինք գոյներու պատրաստութեան համար Հայաստանի զանազան մասերուն մէջ բացի Շատախի շալագործութեան համար ներկուած բուրդերուն գոյներէն, որոնք բնական է գորգի գոյներու համար ալ կարելի էր գործածել:

(29) «Հանդ. Ամս.», 1928, էջ 476-7:

(30) Ազգ. Հանդ. 1898, թիւ 1, էջ 24:

(31) «Մասիս», Կ. Պոլիս, 1885, էջ 557 (թիւ 3751):

(32) Ninveh and Babylon. N. Y. 1853, p. 36.

(33) Narrative, 1840. N. Y. Vol. I, p. 221.

(34) London to Persepolis, London, 1865, p. 344.